

Kényes egyensúly

Kecskeméti beszélgetés Szécsényi Gézánnal

A csongrádi fodrászlány életében az igazi változás 1969-ben, férjhezmenetelével kezdődött. Rögvest pályát módosított. Katonafeleségként feladta szakmáját, mert hogyan is nézne ki – ne feledkezzünk meg az időpontról, 1969-ről –, ha a Magyar Néphadsereg kötelékébe tartozó, pesti születésű ifjú hadnagy felesége fodrászüzletben maszekoskodna. Új életet kezdett: munkavállalóként tanult, alkalmazkodott, szívesen bizonyított, ez viszont minden munkahelyéhez kellett. Szécsényi Gézánné, aki ma zászlós, körlet-főfelügyelő Kecskeméten, sorra legyőzte a jelentkező akadályokat.

Az enyhébb végrehajtási szabályok alá tartozó fogvatartottak börtönének folyosóján, Kecskeméten, az ország legújabb, már a jövő évszázadnak készült intézményében csinos, magas termetű asszony jön előm. Szoknyában, pulóverben. Az egyenruha itt nem kötelező. Fegyveres őrt sehol nem látok. Mintha modern lakótelepen lennénk. Az elítéltek jórészt házon kívül vannak. Dolgoznak. Hárman tartózkodnak mindössze a szobájukban. Bocsánat, a cellájukban, hivatalosan a lakóhelyiségben. Ami egyszemélyes. Kényelmes. Mintha külföldön járnánk. A Kecskemét központjától öt kilométerre lévő épületkomplexumot (orgonaszín, halványszürke és fehér színekben) 1995. április 12-én adták át. Itt dolgozik tehát Szécsényi Gézánné, akivel közösen elevenítjük fel életének változatos évtizedeit.

– A fiam, Géza, 1970-ben született. A

férjem éppen elvégezte az akadémiát, s hamarosan, 1973-ban, magasabb beosztást kapott. Ekkor Budapestre költöztünk. Én azonnal elhelyezkedtem a Zöldért számlázási osztályán. Az adminisztrátorkodás azonban nem bizonyult tartósnak. Férjemet 1977-ben Kalocsára nevezték ki parancsnokhelyettesnek. Költöztünk tehát megint. A Paprikaipari Vállalatnál találtam magamnak munkát, először a termelési, majd a pénzügyi osztályon. Nem könnyű a katonafeleség sorsa. Nemcsak a gyakori költözések miatt, ami gyakran anyagi veszteséggel jár, de a munkahelyeken sem fogadtak mindenütt szívesen. Tudták, hamarosan jön egy újabb parancs a férjnek, akit az ország másik végébe követ a munkájába éppen csak beletanuló feleség.

– Ön az Alföldet, Csongrádot szerette nagyon. Gondolom, a férje kevésbé kötődött egy-egy helyhez.

– Látja, ezért jöttem én a bévéhez. Az a híres női intuíció irányított. Férjemet a Dunántúlra akarták helyezni. Gondoltam egy nagyot, ha beöltözöm egyenruhásnak, és elhelyezkedem a büntetés-végrehajtási intézetben, nem kell olyan messzire mennünk. Egy fegyelemből lett kettő. A férjem beosztása kihatott a családi légkörre, a fegyelmet úgyis megszoktam már, legyek akkor én is fegyveres testület tagja. Szigorú rendszabályok voltak 1979-ben a Kalocsai Fegyház és Börtönben, bévés pályafutásom kezdetekor. A konfekcióvállalathoz vetek fel munkáltatónak, de felügyelőnek vezényeltek. Rögtön alapfokú tiszthelyettesképző iskolába küldtek. Addig csak egyszer láttam fogvatartottakat körletlen. A zöldfülűnek még a betekintési jogot sem engedélyezték.

– *Nem bánta meg a nagy ugrást? Pénzügyi számláktól a bévéhez? A férje támogatta törekvéseit?*

– Bizony, nagyon nehéz volt az iskola. Nem volt semmi efféle gyakorlatom előtte. A távollét sem volt könnyű. Vácott három hónapig a bentlakásos iskolában folyvást azon aggódtam, mi lehet otthon. A férjem szolgálatban, a fiam meg egyedül a lakásban. Legalább önállósítja magát, vigasztalt a férjem a telefonban. Bizonyítani akartam. Kiválóan végeztem Vácott. A férjem vezetői szemmel nézte a dolgokat. Nézetei a főnök nézetei voltak. Én meg kezdő beosztott lettem. Mindenesetre sokat köszönhetek a férjem higgadt iránymutatásainak. Egy hónapig Kalocsán előállítóként ismerkedtem a házzal. Kemény idő volt. Szegény kollégáimtól folyton azt kérdezgettem: ezt hogy kell, azt hogy kell?! Utána a létszámát tekintve legnagyobb osztályt kaptam meg felügyelőként. Kettőszáz-kettőszáznegyven nőt.

– *Mire törekedett első beosztásában?*

– A tekintélyre. A rendet, fegyelmet fenntartania egy újnak, aki még nem ismeri a fogvatartottak sajátos lélektanát, nem könnyű. A tekintélyelvűséget jól választottam ki módszerként. Nem beszélgettem túl sokat az elítéltekkel. A női lélek érzékeny. Ne tudjam a múltját, gondoltam, mert az befolyásolna. Nagyon lényeges, hogy Kalocsa letöltőház. Nem változott gyakran az állomány, hosszú időre beutaltak tartoztak a felügyeletem alá. A női szerepkör sérülését gyakran hisztérikusan viselték el. Azt, hogy megszűntek feleségnek, anyának lenni. A nő mindig tartozni akar valakihez. Ha már férfihöz nem lehet, akkor legalább egy másik nőhöz. Viselkedésüknek gyakran ez az alapmotívuma. Különösen fiatal elítéltek esetében. Ha összevesznek, ha megszakad a barátság, óriási feszültségek törnek felszínre. Mellükbe szúrják a tűt, nikotint isznak, elszabadulnak az önkárosításra hajlamos negatív indulatok.

– *Ön mit tartott a legfontosabbnak e munkakörben?*

– A megelőzést. Apró jelekből észre lehetett venni, kinek mekkora gondja van. A nevelő figyelmét felhívtam rá, és így elejét tudtuk venni az indulatkitöréseknek.

– *Kiugró siker vagy kiugró kudarc érte-e?*

Szécsényi Gézáné pár perces hallgatás után válaszol.

– Nem, s ezért is vállalkoztam nehezen erre a beszélgetésre. Nem futottam én be rendkívüli és színes pályát a bévénél. Csak közkatona voltam.

– *Egy képzett hadseregben sok múlik a fegyelmезett, jó közkatonán. Akit azért érhetnek kisebb lelki válságok.*

– A férjem rengeteget dolgozott, sokszor volt távol. Egy új alakulatot kellett szerveznie. Sokszor csak telefonon beszélünk, s legfeljebb a hétvégén találkoztunk. Édesapám beteg lett, ezért a szüleimet magunkhoz vettük. Kiskunfélegyházára költöztünk. Lelki válságba akkor kerültem, amikor a fiam mezőgazdasági szakközépiskolás lett. Hogy a gyerekkel együtt lehessenek, még arra is képes voltam, hogy egy honvédségi nőtlenzállóba, szükséglakásba költözök fél évre. Ezért kellett elhagynom Kalocsát. Személyes meghallgatást kértem a kecskeméti parancsnoktól, Tüske úrtól. Kértem, vegyen át.

– *Ön tehát a szakmában maradt, de máshol. Ha nem is éles váltás, de azért váltás volt ez a javából. Változás. Kérem, beszéljen erről.*

– Itt újra kellett kezdenem a bizonyítást. A ház nem ugyanaz, mint Kalocsán. Előzetesház. A női fogvatartottak varrodában dolgoztak, 1988-ban ötven nőhöz neveztek ki felügyelőnek.

– *Voltak már profi tapasztalatai bőven. Felnevet.*

– Profi? Ebben a hivatásban én ezt a szót nem alkalmaznám. Egy előzetesházban, s

bárhol a bévénél, mindig új helyzetek alakulnak. Ahogy megszoktam Kecskeméten, csakhamar kedvezőtlen változással szembesültem: felszámolták a varrodát. A beosztásom megszűnt. Ekkor kerültem az őrséghez.

○

Szécsényi Gézáné a személyi bejáratnál lett kapuőr. A ház sajátosságainak megfelelően nemcsak beléptetéssel foglalkozott. Akkoriban készült el az új technikai szoba, oda helyezték a számítógépet és az összes riasztáshoz szükséges biztonsági rendszert. Ez fokozott odafigyelést követelt. Ha az őrsparancsnok érkezőlegesen vagy távol volt, bizonyos feladatokat neki kellett megoldania. Előfordult, hogy Cegléden dolgozó férje két napra hazajött, s neki be kellett jönnie kapuőri szolgálatba. Kedvezményt nem kapott.

Az enyhébb végrehajtási szabályokhoz kialakított körleten kapott új feladatot 1995. április 12-től. Ekkor nevezték ki szociális ügyintézőnek. A nyitott körleten mindössze egyetlen nevelő és két szociális ügyintéző tevékenykedik. A harmincszemélyes, inkább szállodának, mint börtönnek tűnő körleten teljesen új kezelési módokat alkalmaznak.

– Már a nyitásnál itt voltam. Részt vettem az előkészületekben. Örültem, hogy visszakerülök a kapuőrségből az emberekhez, bár kissé ijesztőnek tűnt a feladat, ez a nagy szabadság, az eddig ismeretlen bánásmód a körleten. Minden szorongásom elszállt, amikor *Szöke Tiborné* nevelő is ide került, a körlet élére.

– *Ő azt mondta önről, közmegelegedéssre oldja meg az új feladatokat: „A Zsuzsa tulajdonképpen úgy foglalkozik a fogvatartottakkal – idézem –, mintha a fia lennének. Zsuzsa anyás típus. A fegyelmезett katona-*

feleségi beállítódása szintén különösen hasznos. Megtanítja a fiúkat a ruháik összehajtogatására, a szekrényben a méretre vágott papírok csinos elhelyezésére. Odafigyel minden rezdülésükre, hangulatváltozásukra. Anyáskodó felügyeletet tart.”

– A fiamtól, aki közben rendőr lett, kellene megkérdezni, milyen anya vagyok is én – nevet fel a komoly arcú, ápolat, barna hajú nő. – Szigorúan neveltem őt. Ezt örököltem Csongrádról. Igaz, elkényeztettek, imádtak, de az apám rendkívül szigorúan fogott. Kikötöttem a fiamnak tizenhét éves korában is, hogy este tízkor érjen haza a diszkóból. Nem ám, hogy eltűnök napokra. A szigor meghozza gyümölcsét.

– *A szigor hogyan nyilvánul meg az evsz.-esek között?*

– Nincs nekünk oly könnyű dolgunk, mint ahogyan azt esetleg feltételezik a szakmában egyesek. Kényes egyensúly a miénk. Nagy a csábítás a városban dolgozó fogvatartottnaknál.

– *Beszéltem olyan elítélttel, aki a kínjai-ról beszélt. Családi körben egyre az óráját nézi, hogy percre pontosan visszaérjen a börtönbe.*

– Hát igen. A munkáltatóval kötött megállapodásban felméri, hogy az út oda-vissza mennyi időbe telik. Ráhagyás van, de az útiránytól a dolgozó elítéltek nem térhetnek el. Itt nehezebb alkalmazkodni. Adott a bizalom, de nagy a felelősség! Nincs őr, de takarító sem nálunk. A férfiak közismerten nem szeretnek takarítani. El kellett érni, hogy kifogástalanul végezzék ezt a munkát. Külön felelőse van a vizes-blokknak, a folyosóknak.

Az átlagéletkor harminc év. Jelenleg 18 fős a létszám. A parancsnok szemlélete szerint nem cél, hogy mindenáron fel le-

gyen töltve az evsz.-es körlet, csak az kerüljön ide, aki megérdemli.

– *És ha valakiről menet közben kiderül, hogy nem érdemli meg? Mit tesznek ilyenkor?*

– Visszairányítjuk a börtönbe. Ez, persze, ritkán fordul elő. Szökés nincs, nem is lenne értelme. Hatvan-nyolcvan embert bocsátottunk útjára két év alatt, nincs visszaeső, egy sem. Ez azért minősíti az intézményt. Az első büntényeseket, a nem megrögzött bűnözőket, a meggondolatlan-ságból bűn közelébe sodródottakat, az ittas járművezetésért elítélteket nem szabad a többszörös visszaesőkkel összezárn. Visszatérve kérdésre, előfordult, hogy egy fiatalember ivott, és később jött be. Nem mi javasoltuk evsz.-re, más nyitott körletről került ide. El lett szállítva, miután a nevelő felfüggesztésre tett javaslatot a parancsnoknak. A bv. bíró döntött az ügyben.

– *A fizetésüket maguknál hordhatják?*

– Nem. Bizonyos összeget készpénzben megkapnak. Egy részével maguk rendelkezhetnek. A többi, külön erre a célra létesített trezorrendszerbe kerül, amelyet az anyagi főfelügyelő irodájában helyeztünk el. Mindenkinek külön rekesze van, a trezorukat mi is csak az ő személyes jelenlétükben ellenőrizhetjük.

– *Milyen sikerek érik önt a napi munkájában?*

– Legutóbb például nagyon jólesett, valakinek a szabadulásakor, amikor azért kötetlenebb a légkör, hogy az illető megköszönte egy jó tanácsomat.

A körletrészt ideérkezéskor bemutatják minden egyes fogvatartottnak. Volt olyan fiú, akit a földszintre osztottak be, de amikor kijelentették, hogy csúnya beszédnek a körleten nincs helye, kérte az emeletre történő áthelyezését, onnan a szava esetleg nem üti meg az ügypintzők fülét.

KÖZELKÉP

A szociális ügyintézők állandó kapcsolatban állnak a hozzátartozókkal. Reggel kilenctől este kilencig dolgoznak, ketten váltják egymást. Szécsényi Gézáné Kiskunfélegyházáról buszozik be minden másnap. Fél hatkor kel, este tizenegyre ér haza szép családi otthonába, ahol tavaly nyugdíjba ment honvéd alezredes férje várja. A bérlet 8000 forintba kerül a 30 kilométeres útszakaszra. A központtól kijönni, két buszjegy ára 125 forint. Bérletet váltani nem érdemes, mivel csak másnaponként esedékes az út.

– *Mi a vezérelve?*

– Igazságosnak lenni. Én nem lehetek hangulaterber. Ha fellép bármi rosszkedvfele, százszor inkább a kollégákkal súrlódjak, mint a fogvatartottakkal.

S ha a felügyelő igazságos, a nevelő úgyszintén, kedvező légkör jellemzi az egész körletet. Itt időnként még az intim problémáikat is közlik az elítéltek az állománnyal. Egy férfi azért kért büntetés-félbeszakítást, hogy az élettársával – családtervezéshez – közös orvosi vizsgálatra mehessen. Egy másik férfi sajnálatos ok miatt van kilenc hónapig távol; agytumorral műtötték.

– *Hol van lehetősége kikapcsolódásra, hol tud feltöltődni felelősségteljes munkájához?*

– Van egy kiskertünk Kiskunfélegyházától 17 kilométerre. Én ott érzem jól magam, ott, ahol a családom van. Anyám ve-

lünk él, a fiam nősülés előtt áll, a férjem pedig, akin oly komoly anyagi felelősség volt, remekül érzi magát nyugdíjasként. A ceglédi kerület átszervezésekor ezt választotta, a pihenést. Meg is érdemli annyi vándorlás után. Pesten is van baráti körünk, de ritkán találkozunk.

– *Boldog ember?*

– Persze hogy az vagyok – válaszolja felcsillanó szemmel.

Portréknál itt érhetne véget, e gyönyörű, testi-lelki harmóniát tükröző fogalomnál. A dicsérő szó viszont még nem. A jövő század börtöne ugyancsak harmonikus inviduumokat szeretne visszaadni a társadalomnak. Sokan luxusnak tartják az efféle börtönt, nem értik a lényegét, azt, hogy esélyt kell adni a bűnelkövetőknek a beilleszkedéshez, lehetőleg deformáló börtönhatások nélkül.

– A televízió Dosszié című műsorát követően rengeteg telefonhívást kapott Kecskemét. Egy feleség azt kérdezte, mennyit kell a magánbörtönben fizetni. A férje most vonul be, fizetnének. Hát nem ez az igazi dicséret, amikor egy állami börtönt magánkézben lévőnek vél a lakosság? Európai szemlélete és környezete okán?

Pardi Anna